

ESSENCE-observation i förskolan

**För användning vid utredning av förskolebarn med
misstanke om utvecklingsrelaterade svårigheter**

*Gunilla Westman Andersson
Specialpedagog, PhD*

Hur ska materialet användas?

Observationspunkterna i kursiv stil är primärt avsedda att fokuseras på under själva observationen. Punkterna som inte är i kursiv stil är prioriterade i diskussionen med ansvarig förskolelärare, men observerade delar bör även stämmas av i stort med lärarnas uppfattning av barnet.

Situationer som bör prioriteras vid observation är:

- fri aktivitet (leksituation)
- övergång till organiserad aktivitet (t.ex. samling)
- organiserad gruppaktivitet (t.ex. samling)
- förberedelser för utomhusaktiviteter (påklädnad)

Bakgrund till materialet

Observationsmaterialet är utformat baserat på områden som kan vara kopplade till svårigheter hos barn inom **ESSENCE**-området (**E**arly **S**ymptomatic **S**yndromes **E**liciting **N**eurodevelopmental **C**linical **E**xaminations/tidiga symptomatiska syndrom som motiverar kliniska utvecklingsneurologiska undersökningar) (Gillberg, 2010). I korthet, ESSENCE innebär att det är viktigt att i tidig ålder uppmärksamma svårigheter med, till exempel, kommunikation, perception, aktivitetsreglering etc. Syftet med tidig upptäckt av eventuella svårigheter är att öka möjligheterna till att fokusera på lämpliga stödinsatser, inte minst när det gäller anpassningar i förskolan för barn i behov av särskilt stöd.

De områden som har utvärderats vetenskapligt och jämförts med Autism Diagnostic Observation Schedule (ADOS) Modul 1 & 2 är inkluderade i observationen. Resultaten av studien visade på god överensstämmelse mellan förskoleobservationen och ADOS som genomfördes på kliniken.

Artikel: Westman Andersson G., Miniscalco C., Johansson U., Gillberg C. (2013). Autism in toddlers: Can observation in preschool yield the same information as autism assessment in a specialised clinic? The Scientific World Journal, vol. 2013: Article ID 384745

ESSENCE-Observation i förskolan

Datum:	
Barnets namn:	
Pedagogens namn:	
Förskola och avd:	
Tel:	
Antal barn:	
Antal personal:	

Kursivt: För utredaren att prioritera vid själva observationen

Ej kursivt: Samtal med personal

SAMSPEL	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Gensvarar ej med ögonkontakt</i>			
<i>Söker ej själv ögonkontakt vid kontaktförsök med andra</i>			
<i>Ögonkontakten är av annorlunda kvalitet</i>			
<i>Svårt att ta kontakt med andra</i>			
<i>Tar sällan kontakt med andra</i>			
<i>Initierar ej delad uppmärksamhet, dvs söker ej annans blick - tittar mot något (kan inkludera pekning mot föremålet) för att dela en upplevelse</i>			
<i>Gensvarar ej på delad uppmärksamhet, dvs när någon annan initierar det ovan beskrivna</i>			
<i>Gensvarar ej på sitt namn</i>			
<i>Delar ej glädje med andra i en aktivitet, t ex skrattar tillsammans med andra, inte bara åt själva aktiviteten</i>			
<i>Distanlös mot barn/vuxna, dvs kan komma för nära eller gör ej skillnad på kända och okända personer</i>			
<i>Visar ej upp saker för andra</i>			
<i>Samspelet uppfattas vara av annorlunda kvalitet</i>			

SAMSPEL (fortsättning)	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
Svårt att leka på ett ömsesidigt sätt, t ex svårt att låta andra bestämma eller har svårt med egna initiativ			
Leker ej bredvidlek/parallell lek			
Leker endast/mest springlekar med andra			
Svårt att leka rollekar med andra			
Svårt att delta i samling och gruppaktiviteter			
Är ofta inblandad i konflikter			
Verkar ej kunna se sin del i en konflikt			
Söker ej tröst			
Samspel sker men på egna villkor			
Visar begränsat intresse för samspel			
Har du något annat att tillägga?			
KOMMUNIKATION	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Talar ej</i>			
<i>Beskriv längden på barnets meningar (hur många ord används)</i>			
<i>Talet är ej kommunikativt</i>			
<i>Har svårt att delta i en ömsesidig kommunikation</i>			
<i>Svårt att rikta sin kommunikation till andra</i>			
<i>Använder ovanligt avancerade ord för åldern</i>			
<i>Har en för åldern annorlunda grammatik</i>			
<i>Direkt ekotal</i>			
<i>Fördröjt ekotal</i>			
<i>Skapar egna ord som ej verkar betyda något</i>			
<i>Använder ej kommunikativa gester</i>			
<i>Pekar ej (samordnat med ögonkontakt)</i>			
<i>Gester och ansiktsuttryck är överdrivna och kan verka inlärd</i>			
<i>Annorlunda volym, intonation, rytm mm i talet</i>			

KOMMUNIKATION (fortsättning)	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Riktar ej varierande ansiktsuttryck till andra</i>			
<i>Använder andras hand/kropp som redskap för hjälp</i>			
Svårt att be om hjälp (med eller utan ord)			
Svårt att återberätta t ex vad som hänt tidigare			
Svårt att följa verbala instruktioner i bekanta situationer			
Svårt att följa verbala instruktioner i nya situationer			
Imiterar ej andra			
Har du något annat att tillägga?			
BETEENDE	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Har upprepane rörelser som t ex handviftning, hoppande osv vid glädje eller frustration</i>			
<i>Går på tå</i>			
<i>Uppvisar begränsad variation av intressen under observationen (kan vara vissa leksaker eller intresseområden)</i>			
<i>Visar ovanligt intresse inför delar av saker</i>			
<i>Uppvisar ofrivilliga ljud eller rörelser (tics)</i>			
<i>Misstänkta frånvaroattacker</i>			
Uppvisar svårigheter i samband med övergångar			
Har intensiva/begränsade intressen i perioder			
Blir orolig vid förändringar			
Skapar egna rutiner/ritualer			
Uppvisar tvångsbeteenden			
Är ovanligt uppmärksam på detaljer			
Radar upp och sorterar mer än kreativ lek			
Kan ej själv ta initiativ till aktiviteter			
Blir lätt orolig när det ställs krav			
Blir utagerande i samband med frustration. Beskriv hur?			
Blir lätt frustrerad eller får utbrott			
Har du något annat att tillägga?			

PERCEPTION	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
Uppvisar annorlunda reaktioner för olika sinnesintryck (t ex ljud, ljus, smak, känsel) Vad?			
Verkar ha svårt att avgöra avstånd eller hur hårt man t ex kan ta i andra			
LEK	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Leker ej utforskande lek (undersöker)</i>			
<i>Leker ej med leksaker som de är avsedda för</i>			
<i>Leker ej spontan och kreativ låtsaslek</i>			
<i>Härmar enbart andras lekar utan att komma med egna initiativ</i>			
Samma lek återkommer ofta			
KONCENTRATION	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Kan ej hålla fokus på en aktivitet</i>			
<i>Verkar ha svårt att lyssna in vad andra säger</i>			
<i>Misstanke om hörselnedsättning</i>			
<i>Lättdistraherad</i>			
AKTIVITETSNIVÅ/IMPULSIVITET	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Har en hög aktivitetsnivå, springer ofta runt</i>			
<i>Har svårt att vara stilla även om det inte innebär att springa runt</i>			
<i>Pillar ofta med saker</i>			
<i>Ovanligt passiv</i>			
<i>Verkar ofta vara "inne i sin egen värld"</i>			
<i>Handlar impulsivt</i>			
<i>Blir lätt uppvarvad</i>			
<i>Pratar ovanligt mycket</i>			
<i>Humörsvängningar</i>			
Har du något annat att tillägga?			

WARDAGSFÄRDIGHETER	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
Äter ej varierad mat			
Äter ej självständigt			
Klarar ej påklädning			
Klarar ej toalettbesök			
Använder blöja			
MOTORIK	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Grovmotoriskt osmidig</i>			
<i>Finmotoriskt osmidig</i>			
<i>Annorlunda rörelsemönster</i>			
INLÄRNING	Stämmer ej	Stämmer i viss mån	Stämmer
<i>Ger ej intryck av att i stort vara i samma utvecklingsnivå som sina jämnåriga</i>			

SPECIALPEDAGOGISKA ANPASSNINGAR

(Använd följande huvudrubriker, men anteckna på separat anteckningsida för mer utrymme)

- 1.Handledning av specialpedagog eller annan
- 2.Vuxenstöd i lek- och rutinsituationer
- 3.Kommunikationsstöd, tydliggörande
- 4.Anpassningar i den pedagogiska miljön
- 5.Extra tillsatta personalresurser
- 6.Har du något annat att tillägga?

SAMMANSTÄLLNING

Sammanställ antal poäng inom respektive område - där svarsalternativ "stämmer ej" betyder 0 poäng, "stämmer delvis" betyder 1 poäng och "stämmer" betyder 2 poäng. Räkna sedan ut procentsats för att se inom vilka områden eventuella svårigheter dominerar

	Stämmer ej (0 poäng)	Stämmer delvis (1 poäng)	Stämmer (2 poäng)	Summa/Område	Maxpoäng/område som kan uppnås	%
Samspel					44	
Kommunikation					40	
Beteende					34	
Perception					4	
Lek					10	
Koncentration					8	
Aktivitetsnivå					18	
Vardagsfärdigheter					10	
Motorik					6	
Inläarning					2	